

**ВІДГУК**  
**офіційного опонента кандидата**  
**юридичних наук, доцента**  
**Перелигіної Раїси Володимирівни**  
**на дисертацію Санжаровської Лідії Ігорівни на тему:**  
**«Правове регулювання захисту персональних даних**  
**у сфері охорони здоров'я», поданої на здобуття ступеня доктора філософії з**  
**галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 Право**

*Актуальність теми дослідження, здійсненого Л.І. Санжаровською, не викликає сумнівів, адже права і свободи людини, гарантії їх дотримання та захисту повинні бути основою діяльності будь-якої демократичної країни світу. Питання інформаційної безпеки набуває особливої актуальності в сучасних умовах, адже медичні установи збирають і зберігають персональні дані осіб, які до них звертаються, результати лабораторних та інструментальних досліджень, діагнози, історії хвороб тощо. Безкінечні реформи, зміни в законодавстві, впровадження електронної системи в галузі охорони здоров'я викликають чимало дискусій щодо окремих механізмів її функціонування та забезпечення захисту персональних даних. Збір персональних даних має відбуватися законно при дотриманні суворих вимог та для законної мети. Крім того, особи чи організації, що займаються збором та обробкою особистої інформації, повинні захистити її від зловживань і дотримуватися прав власників даних, які гарантовані законом. Реформування законодавства у сфері захисту даних має відбуватися паралельно з динамічним процесом розвитку Інтернет-технологій, включаючи створення формалізованої системи законодавства у сфері конфіденційності. Крім того, значна увага має приділятися рівню підвищення обізнаності громадян в тому, як можуть збиратися та використовуватися їхні особисті дані.*

**Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність не викликає сумнівів, оскільки вони ґрунтуються на усталених та апробованих положеннях правової науки.**

Отримані автором наукові результати та висновки дисертації характеризуються високим рівнем обґрунтованості і достовірності, що забезпечено використанням загальновідомих сучасних методів наукових досліджень.

Дослідження проведено з використанням загальнонаукових та спеціальних методів, які були обрані з урахуванням поставленої мети, визначених завдань, об'єкта та предмета дослідження. Застосування *діалектичного* методу дозволило розглянути всі питання дослідження в динаміці, виявити їх взаємозв'язок і взаємозумовленість та сприяло комплексному аналізу правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я (розділи 1–3). Метод *термінологічного аналізу* та *логіко-семантичний* метод застосовано під час з'ясування персональних даних як категорії наукового пізнання та об'єкта правового регулювання у сфері охорони здоров'я, сутності інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, а також при визначенні таких понять як «персональні дані у сфері охорони здоров'я», «захист персональних даних у сфері охорони здоров'я», «конфіденційна інформація», «медична інформація», «охорона здоров'я», «дані про стан здоров'я», «стан здоров'я», «таємниця про стан здоров'я», «лікарська таємниця», «медичне обслуговування», «обробка персональних даних у сфері охорони здоров'я», «володілець персональних даних у сфері охорони здоров'я», «розпорядник персональних даних у сфері охорони здоров'я», «треті особи персональних даних у сфері охорони здоров'я», «життєво важливі інтереси суб'єкта персональних даних», «суб'єкти забезпечення захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я», «правові засоби захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я» (підрозділи 1.1, 1.2, 2.2, 2.3, 3.2). За допомогою *історико-правового* методу визначено етапи формування інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я (підрозділ 1.2). *Формально-юридичний* та *структурно-функціональний* методи дозволили встановити сутність та особливості захисту фізичних осіб у зв'язку з обробкою персональних даних у сфері охорони здоров'я, суб'єктів забезпечення захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, правові засоби захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я

(підрозділи 2.1, 2.2, 2.3). *Статистичний* метод використано під час дослідження стану безпеки персональної інформації пацієнтів, узагальнення діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері додержання законодавства про захист персональних даних (підрозділи 1.1, 2.3, 3.2). *Порівняльно-правовий* метод застосовано під час аналізу міжнародних та європейських стандартів захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я (підрозділ 3.1). Методи *моделювання, аналізу та синтезу* використані при розробці напрямів удосконалення правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я (підрозділ 3.2).

Всі питання, які розглядаються в дисертації, розкрито на досить високому методологічному рівні. Структура і кількість опрацьованих вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з окресленої проблематики свідчить про глибину проведеного дослідження, дисертантка посилається на класичні та сучасні праці відомих фахівців та пропонує власне бачення відповідних правових явищ. Про високий рівень обґрунтованості і достовірності наукових положень, висновків та рекомендацій дисертації свідчить їх апробація на конференціях.

*Емпіричну базу дослідження* становлять наукові, публіцистичні, довідкові, енциклопедичні, монографічні видання, узагальнення діяльності Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини у сфері додержання законодавства про захист персональних даних, узагальнення діяльності суб'єктів господарювання у сфері медичного обслуговування щодо захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, узагальнення даних електронних медичних інформаційних систем, судова практика щодо захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, статистичні дані щодо захисту персональних даних загалом та у сфері охорони здоров'я зокрема.

Зміст дисертаційної роботи відповідає поставленій меті та відображає логіку дослідження. Наукові положення, висновки і рекомендації, представлені в роботі, достатньо обґрунтовані і підкріплені результатами аналізу значної кількості наукових джерел та інформації щодо правозастосування.

*У розділі 1 «Теоретичні засади правового регулювання захисту* «персональні дані» підпадає під правовий вплив різних галузей права, тобто воно регулюється сукупністю правових норм різної галузевої належності, а саме нормами таких галузей права як конституційне, інформаційне, адміністративне, цивільне, трудове, кримінальне та міжнародне. комплексний характер властивий і сфері охорони здоров'я, який зумовлений наявністю приватних і публічних правовідносин, що становлять предмет цього правового утворення, уможлиблює поширення на ці відносини норм таких галузей права, як цивільне, адміністративне, фінансове, трудове, кримінальне, процесуальне права.

Встановлено, що персональні дані у сфері охорони здоров'я – це конфіденційна інформація про медичне обслуговування особи, яка дозволяє її ідентифікувати та дізнатися відомості щодо її стану здоров'я. Істотними ознаками персональних даних у сфері охорони здоров'я є такі: 1) конфіденційна інформація; 2) стосується фізичної особи; 3) містить інформацію про медичне обслуговування особи та відомості про її стан здоров'я; 4) фізична особа є ідентифікованою. Також зазначено, що до конфіденційної інформації про медичне обслуговування особи відноситься: інформація про фізичну особу, зібрана під час реєстрації на надання медичних послуг або надання медичних послуг; номер, символічний знак або опис, що приписують фізичній особі для того, щоб ідентифікувати фізичну особу для цілей охорони здоров'я; інформація, отримана внаслідок дослідження або огляду частини тіла чи речовини, що міститься в тілі, у тому числі з генетичних даних або біологічних проб; будь-яка медична інформація (про медичні обстеження, про захворювання, про лікувальні заходи, про прогноз розвитку захворювання, про недієздатність, про ризик захворювання, про історію хвороби, про фізіологічний чи біомедичний стан здоров'я особи, про діагнози та будь-які документи, що стосуються здоров'я та обмеження повсякденного функціонування/життєдіяльності людини).

Проведено аналіз законодавства про захист персональних даних та охорону здоров'я виокремлено три етапи становлення інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я: 1) 1991-2009 рр. – відсутність належного

правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; 2) 2010-2014 рр. – запровадження інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; 3) 2015 – дотепер – удосконалення інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

*У розділі 2 «Правовий режим захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я»* зазначено, що обробка персональних даних у сфері охорони здоров'я здійснюється за умови надання пацієнтом однозначної згоди на обробку таких даних або на підставі закону. Обробка персональних даних у сфері охорони здоров'я без згоди пацієнта здійснюється: 1) коли медичні відомості необхідні в цілях охорони здоров'я (встановлення медичного діагнозу, забезпечення піклування чи лікування або надання медичних послуг, моніторинг відповідності встановленим умовам надання таких послуг функціонування електронної системи охорони здоров'я; контроль якості надання медичних послуг; обмін інформацією про фінансування медичних послуг та послуг у сфері охорони здоров'я); 2) для захисту життєво важливих інтересів суб'єкта персональних даних. Визначено, що суб'єкти забезпечення захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я – це фізичні та юридичні особи, які зобов'язані забезпечити захист персональних даних у сфері охорони здоров'я від неправомірного збирання, зберігання, використання, знищення, поширення та доступу до медичних даних. Суб'єктами забезпечення захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я є: 1) володільці персональних даних у сфері охорони здоров'я; 2) розпорядники персональних даних у сфері охорони здоров'я; 3) треті особи персональних даних у сфері охорони здоров'я; 4) Уповноважений Верховної Ради України з прав людини. Розпорядником персональних даних у сфері охорони здоров'я можуть бути підприємства, установи і організації усіх форм власності, органи публічної влади, фізичні особи – підприємці, які обробляють персональні дані відповідно до закону. Розпорядником персональних даних у сфері охорони здоров'я, володільцем яких є орган публічної влади, крім цих органів, може бути лише підприємство державної або комунальної форми власності. Володільцем персональних даних у сфері охорони здоров'я може доручити обробку персональних даних розпоряднику персональних даних

відповідно до договору, укладеного в письмовій формі. Розпорядник персональних даних у сфері охорони здоров'я може обробляти персональні дані лише з метою і в обсязі, визначених у договорі.

Визначено правові засоби захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я – це заходи компетентних суб'єктів, які спрямовані на запобігання, припинення правопорушення у сфері захисту медичних даних, відновлення порушеного права чи компенсацію заподіяної правопорушенням шкоди. Такими заходами є превентивні, припиняючі та відновлючі.

*У розділі 3 «Удосконалення правового регулювання захисту персональних даних» європейському правопорядку право на захист персональних даних є основоположним правом на рівні з правом на приватне життя. Міжнародні стандарти правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я визначені у міжнародних документах Організації Об'єднаних Націй, Всесвітньої медичної асоціації, Організації економічного співробітництва та розвитку та РЄ. Міжнародні стандарти правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я доцільно класифікувати на міжнародні акти загального характеру, які регулюють захист персональних даних у сфері охорони здоров'я опосередковано, та міжнародні документи, які безпосередньо стосуються захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. Міжнародні стандарти сприяють формуванню ефективного національного законодавства про захист персональних даних та охорону здоров'я. Європейські стандарти правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я характеризуються значним масивом нормативних актів РЄ та ЄС, а також судовою практикою ЄСПЛ. Право РЄ щодо захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я містить норми обов'язкового та рекомендаційного характеру. Право ЄС щодо захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я ґрунтується на нормах первинного та вторинного законодавства. Вагоме значення в утвердженні захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я має судова практика ЄСПЛ, рішення якого є обов'язковими для виконання, в тому числі щодо вжиття заходів для удосконалення законодавства.*

Визначено, що сучасний стан законодавства характеризуються неузгодженістю та протиріччям і не в повній мірі забезпечує захист персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні. Напрямами вдосконалення правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні, є:

- 1) прийняття нового Закону України «Про захист персональних даних», який буде спрямований на регулювання суспільних відносин, пов'язаних із захистом персональних даних загалом, так і захисту персональних даних в конкретних сферах суспільних відносин, у тому числі у сфері охорони здоров'я;
- 2) упорядкування законодавства про охорону здоров'я із законодавством про захист персональних даних;
- 3) створення нового спеціального незалежного від інших органів публічної влади контролюючого органу за дотриманням законодавства про захист персональних даних;
- 4) реформування інституту юридичної відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних;
- 5) належна регламентація відносин, пов'язаних із безпекою та конфіденційністю персональних даних у сфері охорони здоров'я;
- 6) приведення законодавства про захист персональних даних та охорону здоров'я у відповідність до міжнародних та європейських стандартів.

У висновках за результатами дослідження загалом сформульовано низку положень теоретико-методологічного характеру, а також пропозицій і рекомендацій, що мають вагоме значення для вдосконалення положень науки кримінального права, а також правозастосування.

У результаті проведеного дослідження авторка досягнула визначеної мети й виконала поставлені завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими та можуть бути застосовані на практиці. Усе вказане вище забезпечило обґрунтованість та достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків і рекомендацій.

Структура дисертації цілком відповідає поставленим завданням та складається з вступу, трьох розділів, що охоплюють 7 підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 230 сторінок.

**Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.**

**Наукова новизна отриманих результатів** полягає в тому, що дисертація є першим в Україні комплексним, науковим, монографічним дослідженням правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. В результаті проведеного дослідження сформульовано низку нових науково-теоретичних та практичних положень, висновків та пропозицій для розвитку правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. Основні з них такі:

*вперше:*

– сформульовано дефініцію «персональні дані у сфері охорони здоров'я» як конфіденційну інформацію про медичне обслуговування особи, яка дозволяє її ідентифікувати та дізнатися відомості щодо її стану здоров'я;

– визначено поняття «захист персональних даних у сфері охорони здоров'я» як сукупність заходів, спрямованих на гарантування безпеки конфіденційної інформації про медичне обслуговування особи та відомостей щодо її стану здоров'я;

– запропоновано інститут захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я розглядати як: право на невтручання в особисте життя, а саме право на конфіденційну інформацію про медичне обслуговування особи та відомості щодо її стану здоров'я; комплексний правовий інститут – сукупність правових норм різної галузевої належності, які регулюють суспільні відносини, пов'язані із захистом і обробкою персональних даних у сфері охорони здоров'я; напрям діяльності – комплекс заходів, спрямованих на забезпечення конфіденційності персональних даних у сфері охорони здоров'я;

– здійснено періодизацію становлення інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні за такими етапами розвитку: 1) 1991-2009 рр. – відсутність належного правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; 2) 2010-2014 рр. – запровадження інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я; 3) 2015 – дотепер – удосконалення інституту захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я;



– диференційовано нормативно-правові акти щодо захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я за предметом правового регулювання на загальні та спеціальні акти. До загальних нормативних актів щодо захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я віднесено нормативні акти, які регулюють як питання захисту персональних даних, так і інші суспільні відносини. До спеціальних нормативних актів щодо захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я віднесено нормативні акти, які регулюють захист персональних даних у сфері охорони здоров'я;

– надано авторську класифікацію суб'єктів забезпечення захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, до яких віднесено: 1) володільців персональних даних у сфері охорони здоров'я – органи публічної влади (Міністерство охорони здоров'я України та Національна служби здоров'я України) та суб'єкти господарювання приватної форми власності, діяльність яких пов'язана з медичним обслуговуванням; 2) розпорядників персональних даних у сфері охорони здоров'я – органи публічної влади та їх посадові особи, співробітники закладів охорони здоров'я публічної форми власності, суб'єкти господарювання приватної форми власності, діяльність яких пов'язана з медичним обслуговуванням, а також медичні працівники, співробітники медичного закладу, працівники, відповідальні за захист персональних даних у лікаря-підприємця; 3) третіх осіб персональних даних у сфері охорони здоров'я – органи публічної влади та суб'єкти господарювання будь-якої форми власності, діяльність яких пов'язана з медичним обслуговуванням; 4) Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;

– обґрунтовано та доведено прикладну значущість напрямів вдосконалення правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні, до яких віднесено: прийняття нового Закону України «Про захист персональних даних», який буде спрямований на регулювання суспільних відносин, пов'язаних із захистом персональних даних загалом, так і захисту персональних даних в конкретних сферах суспільних відносин, у тому числі у сфері охорони здоров'я; упорядкування законодавства про охорону здоров'я із законодавством про захист персональних даних; належна регламентація

відносин, пов'язаних із безпекою та конфіденційністю персональних даних у сфері охорони здоров'я; новий Закон України «Про захист персональних даних» повинен містити окремий розділ «Захист персональних даних у сфері охорони здоров'я»;

*удосконалено:*

– розуміння поняття «правові засоби захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я» як заходів компетентних суб'єктів, які спрямовані на запобігання, припинення правопорушення у сфері захисту медичних даних, відновлення порушеного права чи компенсацію заподіяної правопорушенням шкоди;

– теоретичне обґрунтування впливу міжнародних та європейських стандартів захисту персональних даних на правове регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні, виокремивши міжнародні та європейські акти загального характеру та, які безпосередньо стосуються захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я;

*набули подальшого розвитку:*

– наукові підходи щодо правової природи персональних даних та підстав їх класифікації;

– наукові положення, що охорона здоров'я характеризується комплексним характером, який зумовлений наявністю приватних і публічних правовідносин;

– особливості правового статусу суб'єктів відносин, пов'язаних із захистом персональних даних;

– погляди науковців стосовно особливостей застосування превентивних, припиняючих та відновлюючих заходів захисту персональних даних;

– твердження про суттєві недоліки інституту юридичної відповідальності за порушення законодавства про захист персональних даних;

– пропозиції стосовно вдосконалення правового регулювання захисту персональних даних, у тому числі у сфері охорони здоров'я, а саме: створення нового спеціального незалежного від інших органів публічної влади контролюючого органу за додержанням законодавства про захист персональних даних; реформування інституту юридичної відповідальності за порушення

законодавства про захист персональних даних; приведення законодавства про захист персональних даних та охорону здоров'я у відповідність до міжнародних та європейських стандартів.

Отже, роботі притаманна наукова новизна, порушено низку невисвітлених або недостатньо висвітлених національною юридичною наукою проблем, розв'язання яких дозволить збільшити ефективність правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я.

Дисертація виконана українською мовою. Стиль викладення матеріалу – науковий. Порушень академічної доброчесності опонентом не виявлено.

Дисертаційна робота характеризується результатами, які в сукупності вирішують важливу наукову проблему, а також забезпечують розв'язання практичних питань. Викладені в ньому наукові положення є основою для подальших досліджень, вдосконалення правозастосування, юридичної освіти.

**Повнота викладених наукових результатів в опублікованих працях здобувача.**

Результати дисертації досить повно викладені у 7 наукових публікаціях, з яких 3 – наукові статті у виданнях, що входять до переліку наукових фахових видань України з юридичних наук, 4 – тези доповіді на науково-практичних конференціях.

**Відсутність порушення академічної доброчесності.**

Аналіз змісту дисертації вказує на дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності. У роботі є посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей, дотримано вимоги законодавства про авторське право і суміжні права, надано достовірну інформацію про методики результати дослідження, джерела використаної інформації. Таким чином, у рецензованій роботі не виявлено ознак академічного плагіату, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дисертантом дослідження.

За результатами розгляду роботи потрібно також звернути увагу дисертантки на такі **дискусійні положення:**

1. На с. 6 дисертанткою розкрито декілька напрямів вдосконалення

правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні, серед яких прийняття нового Закону України «Про захист персональних даних», який буде спрямований на регулювання суспільних відносин, пов'язаних із захистом персональних даних як загалом, так і захисту персональних даних в конкретних сферах суспільних відносин, у тому числі у сфері охорони здоров'я. Проте Закон України «Про захист персональних даних» покликаний регулювати відносини, пов'язані із захистом персональних даних в усіх сферах суспільного життя, що передбачає універсальний механізм правового регулювання. Захист персональних даних у сфері охорони здоров'я є не менш суспільно важливим ніж захист персональних даних у інших сферах, наприклад, у сфері освіти, нотаріальних послуг, правової допомоги тощо. Тому виникає питання про імовірність надмірної деталізації у тому разі, коли Закон України «Про захист персональних даних» регулюватиме особливості захисту персональних даних у кожній сфері суспільного життя. Також хотілось би почути позицію дисертантки про можливість урегулювання відносин, пов'язаних із захистом персональних даних у сфері охорони здоров'я окремим підзаконним актом, прийнятим на основі Закону України «Про захист персональних даних».

2. Дисертанткою слушно порушено питання про недоліки кримінально-правової норми, закріпленої у ст. 182 Кримінального кодексу України (Порушення недоторканності приватного життя). Дисертантка робить висновок про те, що «...у ст. 182 КК України мають бути конкретизовані всі види обробки конфіденційної інформації, визначені Законом України «Про захист персональних даних» (ст. 2). З одного боку, це сприятиме розширенню меж правової охорони конфіденційності приватного життя, а з іншого – дасть змогу уникнути невизначеностей і різночитань під час кваліфікації злочинів» (с. 145). Проте у дисертаційному дослідженні відсутні пропозиції щодо редакції норми, закріпленої у ст. 182 Кримінального кодексу України, яка, на думку дисертантки, була б оптимальною для цілей кримінально-правової охорони недоторканності приватного життя в частині захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я в Україні.

3. На сторінках дисертаційного дослідження висловлено думку про

необхідність приведення законодавства про захист персональних даних та охорону здоров'я у відповідність до міжнародних та європейських стандартів (с. 6, 95). Слід відмітити, що дисертанткою проаналізовано величезний масив стандартів Організації Об'єднаних Націй, Всесвітньої медичної асоціації, Організації економічного співробітництва та розвитку, РЄ та ЄС. Проте, поза увагою дисертантки залишилось аналіз того, яким саме стандартам законодавство України про захист персональних даних у сфері охорони здоров'я вже відповідає, та вироблення конкретних рекомендацій щодо приведення законодавства про захист персональних даних та охорону здоров'я у відповідність до міжнародних та європейських стандартів.

Однак зазначені зауваження мають дискусійний характер, відображають власну наукову позицію опонента і можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час прилюдного захисту дисертації, проте зауваження не впливають на загальну позитивну оцінку праці дисертантки.

Дисертація **Санжаровської Лідії Ігорівни** на тему «Правове регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я» є самостійною, комплексною, завершеною працею, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених досліджень, які розв'язують конкретне наукове завдання, що полягає у визначенні сутності та особливостей правового регулювання захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я. Представлена робота характеризується необхідними для такого дослідження компонентами, а саме містить критичний аналіз позицій попередніх дослідників щодо проблем захисту персональних даних у сфері охорони здоров'я, ґрунтується на поєднанні різних методів пізнання, звернення до досягнень різних галузей права. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами й доповненнями від 03 травня 2024 року № 507), наказу МОН України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами й доповненнями від 31 травня 2019 року № 759) та Порядку

присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами й доповненнями від 03 травня 2024 року № 507). Авторка дисертації Санжаровська Лідія Ігорівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

*Офіційний опонент* —

доцент кафедри кримінального права та процесу  
Київського університету права НАН України  
кандидат юридичних наук, доцент

**Раїса ПЕРЕЛИГІНА**

